

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-108>

УДК 631.173:338.43

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІЗИНГОВОГО ФІНАНСУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

THEORETICAL ASPECTS OF LEASING FINANCING OF AGRICULTURAL BUSINESS ENTITIES

Трусова Наталя Вікторівна

доктор економічних наук, професор,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9773-4534>

Тулуш Леонід Дмитрович

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3922-5245>

Дараган Андрій Анатолійович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-9294-0418>

Trusova Natalia

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

Tulush Leonid, Daragan Andrii

National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics"

У статті розглянуто теоретичні аспекти лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу. З позиції інвестиційно-кредитного підходу та регулювання лізингових відносин у сільському господарстві, визначено власне трактування сутності лізингу, як ефективного фінансового інструменту в інвестиційній діяльності суб'єктів агробізнесу, який в умовах обмежених фінансових ресурсів у правовому полі дозволяє використовувати певне рухоме та нерухоме майно на оплатно-тимчасовій основі. Виокремлено специфічні ознаки лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу, що адаптовані до системних змін в кредитному механізмі банківських установ із залученням до цього процесу лізингових компаній на засадах власності до об'єкту лізингу. Обґрунтовано взаємодію чинників лізингового фінансування, що мотивують до використання кредитних ресурсів з метою забезпечення потреб та інтересів суб'єктів аграрного бізнесу.

Ключові слова: лізингове фінансування, фінансовий лізинг, лізингова угода, банківські установи, лізингові компанії, суб'єкти аграрного бізнесу.

The article considers theoretical aspects of leasing financing of agrarian business entities. Leasing financing as a symbiosis of credit investment and property rental on the basis of leasing relations and alternative forms of servicing the needs of agrarian business entities in the banking services market. Scientific approaches to interpreting the essence of the concept of "leasing" are grouped. From the position of the investment-credit approach and regulation of leasing relations in agriculture, the actual interpretation of the essence of leasing is determined as the most effective financial instrument in the investment activities of agrarian business entities, which, in conditions of limited financial resources in the legal field, allows the use of certain movable and immovable property on a fee-for-service basis. It is proved that to reduce the level of financial risk, financial leasing from the lessor bank best meets the economic interests of agrarian business entities, since when using operational leasing, the financial risk increases. It is substantiated that financial leasing as a type of investment activity is aimed at finding and attracting free financial resources in long-term assets with their subsequent transfer for temporary use on a paid basis. The specific features and advantages of leasing financing of agricultural business entities are grouped. The specific features of leasing financing are related to its flexibility, adaptability to systemic changes in the leasing business, which is interconnected by the credit mechanism

of banking institutions and the involvement of leasing companies in this process, as well as the acquisition of special property relations when choosing an investment object and its conditions. The development of leasing financing of agricultural business entities becomes a field of interaction of factors (interpenetration of economies of different countries and the spread of new progressive management methods on this basis, activation of digital technologies in leasing operations, adaptation to structural changes in the agricultural and industrial sectors), which motivate its development and form a financial and credit mechanism, which is a set of forms and methods of creating and effectively using financial and credit resources, based on a term basis in order to ensure the needs and interests of agricultural structures.

Keywords: leasing financing, financial leasing, leasing agreement, banking institutions, leasing companies, agribusiness entities.

Постановка проблеми. Лізингове фінансування як специфічна форма майнового кредитування і інструмент оновлення основних засобів суб'єктів аграрного бізнесу поширений у багатьох країнах світу. Проте його вихідні мотиви суттєво відрізняється між Україною та країнами ЄС. Для більшості країн-членів ЄС – це інновації, впроваджені у виробництво із переходом до новий технологічний уклад, для України, яка знаходиться в умовах воєнного стану, лізинг – це виклики, пов'язані із відсутністю нових розробок сільськогосподарської техніки у вітчизняних машинобудівних підприємств, неспроможність суб'єктів аграрного бізнесу використати в повному обсязі амортизаційний фонд на відновлення основного капіталу, брак фінансових ресурсів на відтворення матеріального оборотного капіталу в особистих селянських і фермерських господарствах через низьку їх платоспроможність, негативну кредитну історію, нестабільний стан фінансової стійкості та ризику втрати рівноваги між величиною доходністю та окупністю витрат аграрної продукції [9, с. 126].

Ефективність діяльності суб'єктів аграрного бізнесу залежить від реалізації стратегії нейтралізації фінансових ризиків за рахунок зростання вартості власних фінансових ресурсів. Проте в умовах воєнного стану суб'єкти аграрного бізнесу стикаються із нестачею джерел самофінансування в господарському обороті (прибуток, амортизаційні відрахування), що не дозволяє своєчасно вирішити проблему щодо покращення технологічного та розширеної модернізації виробничих потужностей. Середньозважена ціна банківського кредитування є занадто обтяжливою для суб'єктів аграрного бізнесу, яка стрімко збільшується за умови економічної нестабільності в країні [1, с. 112]. Тому в періоді оновлення та збільшення вартості основного капіталу суб'єкти аграрного бізнесу мають вишукувати нові інструменти фінансування, які б дозволили забезпечити необхідний приплив фінансо-

вих ресурсів для збільшення рівня технічного потенціалу, який є невід'ємною складовою виробничого потенціалу і основою технічних інновацій в аграрному секторі. Адже загальновідомо, що якою б досконалою не була технологія системи самофінансування виробничого потенціалу для збільшення основного капіталу, вона залишиться неідеальною до того часу, доки не буде задіяна інвестиційна складова фінансування через лізингові операції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і методологічним аспектам лізингового фінансування, основним методам оцінки й аналізу факторів впливу на шляху розвитку лізингових відносин, як умови матеріально-технічного забезпечення підприємств присвячені праці О. Грищенка, В. Горемікіна; стану та перспективам розвитку фінансового лізингу та використання його як інструменту залучення інвестиційних ресурсів присвячені дослідження О. Годованець, О. Горбатенко, К. Захожай, Б. Наконечний, А. Ляшанов, Н. Ментух, В. Андрійчука, О. Баєва, М. Бондаренка, Ю. Гринчук, В. Іванишина, П. Лайка, О. Олійника, Г. Павлової, В. Плаксієнка, В. Терещенка, Г. Черевка та інших. Розробці теоретичних положень модернізації й технологічного оновлення основного капіталу суб'єктів господарювання присвячені наукові дослідження таких вчених: Л. Березіної, Н. Васильєвої, С. Васильчак, І. Вініченка, О. Гончаренко, Л. Катан, С. Хамініч, Є. Шабаліна та інших. Дослідження й узагальнення наукових праць з розвитку лізингового фінансування, досвіду його розвитку в Україні дали можливість встановити, що окремі питання цієї багатопланової проблеми залишаються не достатньо дослідженими. Поза межами уваги дослідників залишилися саме банківські аспекти лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу.

Формування цілей дослідження. Метою дослідження є розгляд теоретичної природи лізингового фінансування як симбіозу кредит-

ного інвестування та оренди майна на засадах лізингових відносин та альтернативних форм обслуговування потреб суб'єктів аграрного бізнесу на ринку банківських послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення суб'єкти аграрного бізнесу стикаються із чисельними негативними подіями у господарській діяльності через послаблення курсу національної валюти, веденням військових дій на території країни, дороговартісними кредитами, зростанням податкового навантаження, посиленням корупційної складової у провладних структурах тощо. Це послаблює їх спроможність до залучення кредитних ресурсів, тому доцільним є пошук альтернативних джерел фінансування, і, одним з таких варіантів є лізинг, як інструмент підтримки ефективного розвитку суб'єктів аграрного бізнесу. Варто зазначити, що на сьогодні немає єдиного загальновибраного поняття «лізинг», що пов'язано з багатоаспектністю цього поняття та розглядом його з точки зору форми орендних відносин, організації бізнесу, кредитних, інвестиційних відносин і відносин купівлі-продажу. Проте кожна з цих форм прояву не може вичерпно висвітлити сутність поняття лізингу через її обмеженість.

Філософське осмислюючи предмету понятійного апарату та сутності трактування «лізинг» виокремлює різноманітність підходів, серед яких найчастіше лізинг розглядається як: специфічна форма оренди; різновид кредиту; інструмент інвестиційного фінансування; форма державно-приватного партнерства. Різноманітність підходів до тлумачення поняття «лізинг» надано в табл. 1.

Таким чином, існує велике різноманіття підходів до визначення поняття «лізинг», проте не має єдиного загальноприйнятого його трактування, як економічної категорії. На нашу думку, лізинг має потрібну природу. По-перше, лізинг дійсно уособлює майнові відносини, що реалізуються за певний проміжок часу на принципах повернення. В основі лізингу лежать орендні відносини. По-друге, лізинг – це довготермінові вкладення у матеріальній формі з метою отримання прибутку або комерційного доходу всіма суб'єктами лізингового бізнесу, і, зокрема, агробізнесу. Отже лізинг виступає формою інвестицій. По-третє, лізингові відносини будуються на принципах строковості, зворотності та платності. Таким чином, лізинг за своїм змістом відповідає кредитним відносинам та зберігає сутність операції за джерелами фінансування.

З позиції інвестиційно-кредитного підходу та регулювання лізингових відносин у сільському господарстві, визначено власне трактування сутності «лізинг, як найбільш ефективного фінансового інструменту в інвестиційній діяльності суб'єктів агробізнесу, який в умовах обмежених фінансових ресурсів у правовому полі дозволяє використовувати певне рухоме та нерухоме майно на оплатно-тимчасовій основі.

Виокремлюючи спільні риси лізингових і кредитних відносин Б.Ф. Усач і Т.І. Хомуляк, зазначають, з одного боку, надання кредиту може мати умовно майнову форму, а з іншого боку, він формує фінансову форму лізингового платежу, як плату за користування кредитом у формі майна. До відмінних рис між цими двома категоріями науковцями було віднесено те, що лізингова операція не завжди розпочинається з купівлі-продажу майна, а предмет лізингу не завжди викуповується наприкінці терміну лізингової угоди; на відміну від кредиту в лізингу право користування майном відокремлено від права володіння ним; комерційний кредит є короткостроковою формою розрахунків, лізинг – довгостроковим часовим інтервалом [15, с. 92].

Економічна природа лізингової операції з позиції форми фінансування, розглядається В. В. Мацьків, як довгострокове використання ресурсів спрямованих на фінансування об'єкту лізингу (основного капіталу), що вказує на певну його схожість з інвестиціями [10, с. 276]. На його думку, лізинг слід розглядати як окремий вид фінансової діяльності (в частині придбання та реалізації необоротних активів), що впливає з особливостей здійснення операцій з капіталом, здійснюваних у виробничій формі лізингодавцем і лізингоотримувачем. Тобто, поняття лізингу взаємопов'язане з такою фінансовою категорією як «фінансування». Фінансування – це сукупність форм, видів, методів і засобів покриття витрат суб'єкта господарювання [10, с. 277].

Отже, фінансування об'єкта лізингу суб'єктів аграрного бізнесу можна розглядати в широкому і вузькому розумінні. У широкому – це процес формування та переходу (авансування) капіталу з грошової в інші форми (майнову, виробничу), в результаті чого створюється або перерозподіляється основний капітал для розширеного виробництва. Фінансування об'єкта лізингу у вузькому розумінні є процесом руху фінансових коштів суб'єктів аграрного бізнесу: пошук

Таблиця 1

Наукові підходи до тлумачення сутності поняття «лізинг»

Підхід	Джерело понятійного апарату	Зміст
Ресурсний підхід	Домашенко Ю. В. [5, с. 119]	Пріоритетний напрям залучення ресурсів у сільське господарство на засадах лізингових відносин для збільшення можливостей сільськогосподарського виробника за умови нестачі в останнього власних коштів для здійснення технічного переоснащення, зменшення витрат на випуск якісної конкурентоспроможної продукції
	Маутов В. К., Знамінський Г. Л., Хахулін К. С. [11, с. 107]	Самостійний вид угоди, що охоплює складний комплекс ресурсів, що забезпечують можливість передачі майна в користування, спрямованого на інвестування засобів у речовій формі з метою одержання доходу
Інвестиційно-кредитних підхід	Баєва О. І. [4, с. 7]	Вид інвестування тимчасово вільних або залучення фінансових коштів для придбання майна із вимогами його передачі лізингоодержувачу на визначених умовах лізингової угоди після закінчення якого майно викупляється або повертається лізингодавцю
	Арутюнян А. Л., Прусова С. Б. [3, с. 255]	Вигідний інвестиційний інструмент розвитку виробництва, економічна природа, якого поєднує елементи лізингових відносин через кредитні, інвестиційні та зовнішньоторговельні операції
	Шелудько В. М. [17, с. 228]	Фінансовий інструмент, який сприяє мобілізації фінансових коштів для інвестиційної діяльності, забезпечує механізм гарантованого використання інвестиційних ресурсів на переоснащення основного капіталу у виробництві
	Міщенко В. І., Луб'янський О. С., Слав'янська Н. Г. [12, с. 26]	Надання лізингодавцем майна лізингоодержувачу, яке передано в користування, або форма інвестування в економіку через альтернативні послуги банківського сектору
	Гаврилюк В. М. [6, с. 40]	Цільовий інноваційний кредит в основний капітал, що надається лізингодавцем лізингоодержувачу у формі переданого в користування майна, або різновид інноваційних інвестицій
	Пащенко Ю. [13, с. 93]	Форма кредитування, завдяки якій здійснюється передача об'єкта власності в тривалу оренду з варіантами подальшого права викупу або повернення; сукупність економічних і правових відносин, у відповідності з якими лізингодавець придбає у власність вказане одержувачем майна у формі кредиту в тимчасове користування, але з правом викупу

Джерело: згруповано авторами

оптимальних джерел фінансування за лізинговими операціями, що забезпечують тимчасове використання фінансових ресурсів шляхом здійснення як поточних, так і довгострокових витрат. Це підтверджують висновки А. Зелля, який у своїх працях дає наступне двояке тлумачення лізинговому фінансуванню. Перше – як частина економіки фінансів; «лізингове фінансування – залучення на час грошей (капіталу)» [19, с. 58]. Друге – розширене поняття лізингового фінансування – включає перерозподіл вартості майна, як «різ-

ниця між класичним і розширеним поняттями фінансування пояснюється різним тлумаченням поняття капіталу, хоча в обох випадках йдеться про забезпечення капіталом об'єкта лізингу. Але при класичному понятті фінансування об'єкта лізингу – це забезпечення «пасивним» капіталом, а при розширеному – конкретними грошовими коштами» [19, с. 59].

Включення банківських установ до складу основних учасників лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу потребує більш детального дослідження. Так, в залежності

від напрямку участі банківських установ у лізинговому фінансуванні аграрного бізнесу (прямо чи опосередковано шляхом фінансування угоди між суб'єктами аграрного бізнесу та лізинговою компанією) виділяють дві форми лізингу – банківський лізинг та лізинговий кредит [16, с. 32]. Об'єктивними причинами, за яких банківські установи фінансують угоди між суб'єктами аграрного бізнесу та лізинговою компанією: 1) недостатність власних коштів у аграрних структур та лізингової компанії для реалізації лізингових проектів; 2) перепони, які створені законодавчою базою на шляху здійснення лізингового бізнесу безпосередньо банківськими установами. Причому з метою диверсифікації ризиків у випадку банківського кредитування крупних суб'єктів аграрного бізнесу за лізинговими проектами, на нашу думку, у лізинговому процесі можуть одночасно брати участь декілька банківських установ на умовах створення консорціуму [16, с. 32].

Участь банківських установ у освоєнні лізингового ринку шляхом створення лізингової компанії має ряд переваг. До них відноситься можливість кредитування за рахунок залучених коштів, зменшення ризиків банку, що пов'язані із проведенням лізингових операцій. У свою чергу у банківських лізингових компаній з'являється можливість отримання пільгових кредитів від своїх засновників, гарантій банку, можливість отримання матеріально-технічної бази банку. При цьому скорочуються витрати на функціонування офісу компанії, коли його розміщено на території банку [16, с. 33].

Таким чином, ринок банківських послуг на лізингове фінансування для суб'єктів аграрного бізнесу може бути первинний (де укладаються угоди переважно фінансового лізингу) та вторинний, що представлений об'єктами, які по закінченню лізингової угоди передаються наступному лізингоотримувачу (де укладаються угоди лише оперативного лізингу). На нашу думку, з позиції зниження рівня фінансового ризику, економічним інтересам суб'єктів аграрного бізнесу від банку-лізингодавця найбільше відповідає фінансовий лізинг, оскільки при застосуванні оперативного лізингу фінансовий ризик зростає.

Фінансовий лізинг як вид інвестиційної діяльності, спрямований на пошук і залучення вільних фінансових ресурсів в довгострокові активи із подальшою їх передачею у тимчасове користування на оплатній основі [16, с. 31]. Така специфічність характерис-

тик фінансового лізингу, пов'язана з його гнучкістю, адаптивністю до системних змін в лізинговому бізнесі, який взаємопов'язаний кредитним механізмом банківських установ та залучення до цього процесу лізингових компаній, а також надбання особливих відносин власності при виборі об'єкта інвестування та його умов.

Фактично фінансовий лізинг виходить із кредиту із залученням нових фінансових інститутів та деяким ускладненням структури (схеми) угоди, при цьому спрощуючи отримання обладнання кінцевим споживачем та пропонуючи йому вигідніші умови. Використання фінансового лізингу має ряд переваг, як інструменту фінансування осиною капіталу порівняно з класичним кредитним інвестуванням [2, с. 14; 18, с. 539]: фінансовий лізинг не вимагає негайного початку платежу за об'єктом довгостроково активу; угода фінансового лізингу не має жорстких умов повернення коштів за об'єктом довгострокового активу, тобто суб'єкт аграрного бізнесу розраховує на певну економічну вигоду та доходність за відповідним варіантом фінансування; ризик зносу об'єкту забезпечення зобов'язань повністю лежить на лізингодавцеві; платежі за фінансовим лізингом повністю відносяться на витрати виробництва, не збільшуючи заборгованість на балансі суб'єкта аграрного бізнесу та не впливаючи на плече фінансового важелю, тобто мінімізується фінансовий тиск за кредитними ресурсами; майно, що передається у фінансовий лізинг, виготовлене за замовленням лізингоотримувача та після закінчення дії лізингової угоди не може бути використаним іншими особами; фінансовий лізинг більш стійкий до коливань валютного курсу.

За інвестиційно-кредитним підходом лізингове фінансування варто розглядати через фінансово-кредитні відносини, які відбуваються за такою схемою: одна сторона (потенційний лізингоодержувач), яка не має достатніх фінансових ресурсів для придбання майна у власність або яка має потребу лише в тимчасовому його використанні, звертається до другої сторони (потенційного лізингодавця) з проханням придбати необхідне майно у третьої сторони (продавця) та надати дане майно лізингоодержувачу в тимчасове користування та володіння [14, с. 122]. У такій системі фінансово-кредитних відносин акцент робиться на реалізації відносин власності, адже «особливість лізингового фінансування полягає в тому, що, з одного боку, воно сприяє формуванню додаткової вартості довгострокових активів,

які переходять у приватну власність, як засоби виробництва, а з іншого – веде до зменшення кредитних ризиків шляхом зміни середньозваженої ціни кредитного ресурсу на лізинговий ресурс» [14, с. 123].

Підставою для порівняння ефективності лізингового фінансування з ефективністю кредитного інвестування є обґрунтування правомірності реалізації лізингових проектів через комерційні банківські установи. В таких умовах лізинговому фінансуванню притаманні особливі риси, що суттєво відрізняють його від інших видів бізнесу через банківські структури: наявність посередника, який бере на себе обов'язки власника майна; тип майна, що надається у фінансовий лізинг, визначається лізингоотримувачем за погодженням з лізингодавцем та переважно представлений об'єктами основного капіталу виробничого призначення; термін лізингу майна, як правило, співвідноситься з періодом амортизації цього майна [18, с. 542].

Проте, більша частка суб'єктів аграрного бізнесу, як клієнтів банківських установ із запровадження послуг лізингового фінансування, не усвідомлюють особливі характеристики цього продукту, які представлено на рис. 1.

При цьому, В. І. Захарченко зосереджує увагу на основних причинах активного впро-

вадження лізингового фінансування у практиці господарської діяльності суб'єктів аграрного бізнесу [7, с. 340-350]: швидке моральне старіння техніки; зростання конкуренції; значні зобов'язання зі встановлення й обслуговування обладнання при використанні капіталомістких проектів; економія коштів (оренда обладнання є дешевою по відношенню до вартості придбати об'єкта довгостроково активи за повну вартість).

Висновки. Таким чином, на динаміку розвитку лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу впливають: поширення світових інтеграційних процесів, тобто взаємопроникнення економік різних країн і поширення на цій основі нових прогресивних методів господарювання; активізація цифрових технологій в лізингових операціях; структурні зміни в галузях сільського господарства та промисловості, тощо. Тому лізингове фінансування суб'єктів аграрного бізнесу стає полем взаємодії цих чинників, які мотивують до формування сукупності форм ефективного використання фінансово-кредитних ресурсів на строковій основі з метою забезпечення потреб та інтересів аграрних структур, що здійснюється на основі двох економічних методів: регулювання та управління. В системі оперативного управління слід відвести фінансовій стратегії суб'єктів аграрного бізнесу, основна

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

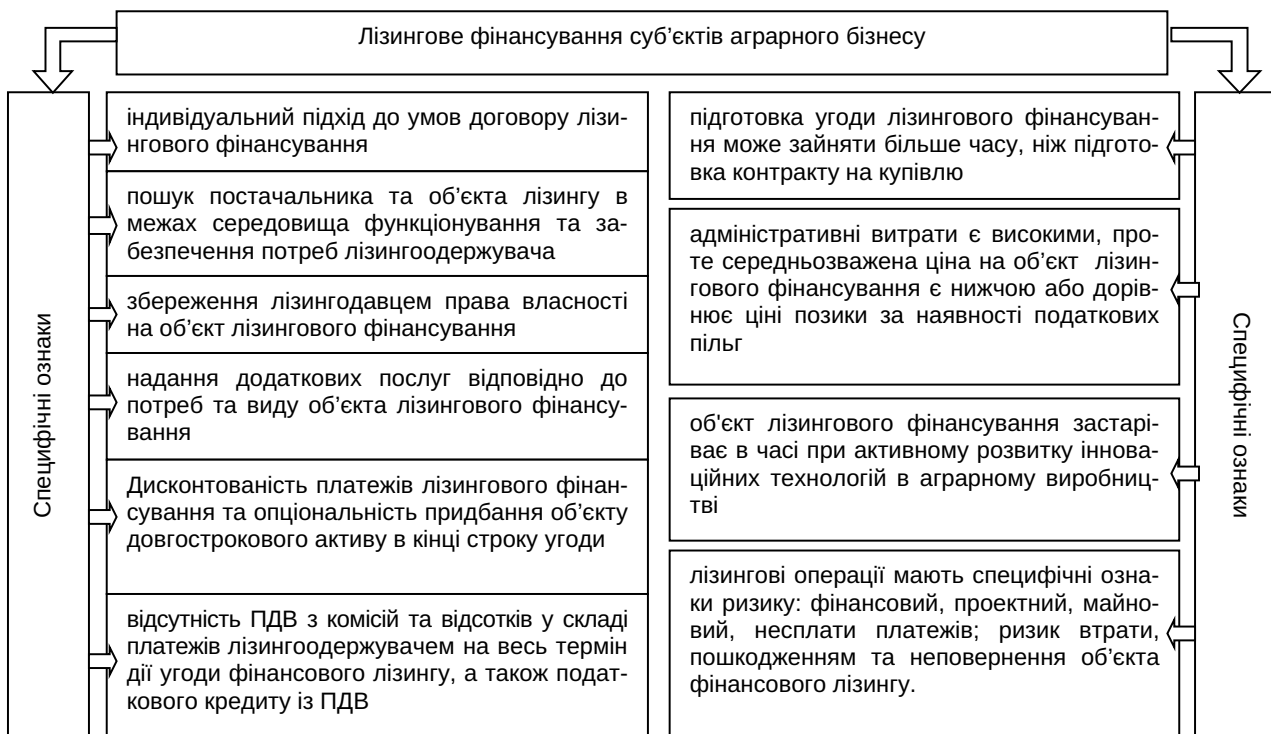

Рис. 1. Характерні специфічні ознаки лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу

Джерело: побудовано за даними [8]

мета якої полягає у ресурсному забезпеченні та нарощування технологічного потенціалу суб'єктів господарювання через лізинговий бізнес, реальний ефект від якого – накопичується впродовж життєвого циклу лізингового процесу, що триває від концептуальної ідеї щодо здійснення фінансового лізингу до її практичного втілення або реалізації лізингового проекту. Причому економічний ефект лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу у порівнянні з кредитуванням є бага-

тофакторним, що залежить від величини оподаткування лізингових платежів, ставки оподаткування прибутків лізингоотримувача та лізингодавця, відсоткової ставки за кредитом, норми амортизаційних відрахувань на об'єкт лізингу, терміну фінансового лізингу та величини платежів у кожний конкретний момент часу, інвестиційних пільг, ринкових важелів, підвищення іміджу суб'єктів аграрного бізнесу, налагодження вагомих економічних контактів, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрос С.В. Лізинг як ефективний фінансовий інструмент розвитку суб'єктів аграрного бізнесу. *Економіка: реалії часу*. 2024. № 4(74). С. 111–121.
2. Андрос С. В. Фінансовий механізм функціонування підприємств агропромислового комплексу та забезпечення доступності кредитних ресурсів. *Економіка: реалії часу*. 2024. № 2 (72). С. 13–23.
3. Арутюнян А. Л., Прусова С. Б. Лізинг як форма забезпечення конкурентоспроможності підприємств агропромислового комплексу. *Бізнес у законі*. 2011. № 2. С. 255–257.
4. Баєва О. І. Лізингові відносини в аграрному секторі економіки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.02. Київ, 2004. 19 с.
5. Домашенко Ю. В. Лізинг і лізингові операції в сільському господарстві. *Економіка АПК*. 2004. № 10. С. 118–122.
6. Гаврилюк В.М. Перспективи розвитку фінансового лізингу в сільському господарстві. *Економіка АПК*. 2015. № 10. С. 38–42.
7. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Київ : ЦНЛ, 2012. 448 с.
8. Карнаушенко А. С. Переваги та недоліки лізингу як виду фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. №11. 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_18
9. Корсун А.С. Особливості функціонування та розвитку лізингових відносин в аграрних підприємствах. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 1. С. 124-127.
10. Мацьків В.В. Структурні фінансові заходи забезпечення розвитку аграрного сектору. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 3(28). С. 276-281.
11. Мамутов В. К., Знамінський Г. Л., Хахулін К. С. Господарське право. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 897 с.
12. Міщенко В. І., Луб'янський О. С., Слав'янська Н. Г. Основи лізингу. Київ : Знання, 1997. 138 с.
13. Пащенко Ю. Стан і перспективи функціонування ринку лізингових послуг у сільському господарстві. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6, № 2. P. 91–107.
14. Саблук Р. П., Кравчук О. В. Фінансовий лізинг: стан і перспективи розвитку. *Проблеми економіки*. 2011. № 4. С. 121–123.
15. Усач Б. Ф., Хомуляк Т. І. Бухгалтерський облік та аудит лізингових операцій. Львів : ЛБІ НБУ, 2005. 159 с.
16. Шевченко О. Г., Ляхова О. О. Лізинг – альтернатива банківському кредитуванню. *Банківська справа*. 2000. № 4 (34). С. 31–34.
17. Шелудько В.М. Фінансовий ринок. Київ : Знання, 2008. 535 с.
18. Mol-Gómez-Vázquez A., Hernández-Cánovas G., Koëter-Kant J. The use of leasing in financially constrained firms: an analysis for European SMEs, *Czech Journal of Economics and Finance (Finance an over)*. *Charles University Prague, Faculty of social sciences*. 2019. Vol. 69(6). P. 538–557.
19. Zell A. Investments and financing, planning and evaluation of projects. Berlin : Bremen, 1996. 240 p.

REFERENCES:

1. Andros, S. V. (2024). Lizynh yak efektyvnyi finansovyi instrument rozvytku subiektiv ahrarynoho biznesu [Leasing as an effective financial instrument for the development of agrarian business entities]. *Ekononika: realii chasu*, no. 4(74), pp. 111–121.
2. Andros, S. V. (2024). Finansovyi mekhanizm funktsionuvannia pidpriemstv ahropromysloвого kompleksu ta zabezpechennia dostupnosti kredytnykh resursiv [Financial mechanism of functioning of enter-

prises of the agro-industrial complex and ensuring the availability of credit resources]. *Ekonomika: realii chasu*, no. 2(72), pp. 13–23.

3. Arutyunyan, A. L., Prusova, S. B. (2011). Lizynh yak forma zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv ahropromysloвого комплексу [Leasing as a form of ensuring the competitiveness of enterprises of the agro-industrial complex]. *Biznes u zakoni*, no. 2, pp. 255–257.

4. Baeva, O. I. (2004). Lizynhovi vidnosyny v aharnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Leasing relations in the agricultural sector of the economy of Ukraine: author's abstract]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Kyiv. 19 p. (in Ukrainian)

5. Domashenko, Y.V. (2004). Lizynh i lizynhovi operatsii v silskomu hospodarstvi [Leasing and leasing operations in agriculture]. *Ekonomika APK*, no. 10, pp. 118–122.

6. Gavrilyuk, V. M. (2015). Perspektyvy rozvytku finansovoho lizynhu v silskomu hospodarstvi [Prospects for the development of financial leasing in agriculture]. *Ekonomika APK*, no. 10, pp. 38–42.

7. Zakharchenko, V. I., Korsikova, N. M., Merkulov, M. M. (2012). Innovatsiyni menedzhment: teoriia i praktyka v umovakh transformatsii ekonomiky [Innovation management: theory and practice in the context of economic transformation]. Kyiv: TsNL. 448 p. (in Ukrainian)

8. Karnausenko, A. S. (2013). Perevahy ta nedoliky lizynhu yak vydu finansuvannia innovatsiinoi diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Advantages and disadvantages of leasing as a type of financing of innovative activities of agricultural enterprises]. *Efektivna ekonomika*, no. 11. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_18 (accessed February 19, 2025)

9. Korsun, A. S. (2016). Osoblyvosti funktsionuvannia ta rozvytku lizynhovykh vidnosyn v ahrarykh pidpriemstvakh [Peculiarities of functioning and development of leasing relations in agricultural enterprises]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 1, pp. 124–127.

10. Matskiv, V. V. (2015). Skladovi finansovoho zabezpechennia rozvytku aharnoho sektoru [Components of financial support for the development of the agricultural sector]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 3(28), pp. 276–281.

11. Mamutov, V. K., Znaminsky, G. L., Khakhulin, K. S. (2002). Hospodarske pravo [Commercial law]. Kyiv: Yuryнком Inter. 897 p. (in Ukrainian)

12. Mishchenko, V. I., Lubyansky, O. S., Slavyanska, N. G. (1997). Osnovy lizynhu [Fundamentals of leasing]. Kyiv: Znannia. 138 p. (in Ukrainian)

13. Pashchenko, Yu. (2020). Stan i perspektyvy funktsionuvannia rynku lizynhovykh posluh u silskomu hospodarstvi [State and prospects of the functioning of the leasing services market in agriculture]. *Agricultural and Resource Economics*, no. 6(2), pp. 91–107.

14. Sabluk, R. P., Kravchuk, O. V. (2011). Finansovyi lizynh: stan i perspektyvy rozvytku [Financial leasing: state and prospects of development]. *Problemy ekonomiky*, no. 4, pp. 121–123.

15. Usach, B. F., Khomulyak, T. I. Bukhhaltskyi oblik ta audyt lizynhovykh operatsii [Accounting and audit of leasing operations]. Lviv: LBI NBU. 159 p. (in Ukrainian)

16. Shevchenko, O. G., Lyakhova, O. O. (2000). Lizynh – alternatyva bankivskomu kredyuvanniu [Leasing – an alternative to bank lending]. *Bankivska sprava*, no. 4 (34), pp. 31–34.

17. Sheludko, V. M. (2008). Finansovyi rynek [Financial Market]. Kyiv: Znannia. 535 p. (in Ukrainian)

18. Mol-Gómez-Vázquez, A., Hernández-Cánovas, G., Koëter-Kant, J. (2019). The use of leasing in financially constrained firms: an analysis for European SMEs, *Czech Journal of Economics and Finance (Finance an over)*. *Charles University Prague, Faculty of social sciences*, no. 69(6), pp. 538-557.

19. Zell, A. (1996). Investments and financing, planning and evaluation of projects. Berlin: Bremen. 240 p. (in English)